

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АКАДЕМІЧНОГО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ
МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Розглядається питання оцінювання академічного писемного мовлення студентів за критеріальною шкалою. Описано власний досвід оцінювання продуктивних письмових висловлювань студентів молодших курсів відповідно до вимог чинної програми та з урахуванням дескрипторів ЗЄР.

Ключові слова: академічне писемне мовлення, студенти мовних спеціальностей, критерії оцінювання.

В умовах навчальної діяльності писемне мовлення виступає як мета навчання і як засіб навчання іншим видам мовленнєвої діяльності. Навчання студентів мовного ВНЗ писемної комунікації поділяється на два типи: *практичне письмо* (написання листів, ділових документів, навчання конспектування, анотування та реферування текстів) та *академічне письмо* (написання викладів-переказів прослуханого або прочитаного, різні твори (есе) тощо) [5, с. 194 – 196]. До академічного письма можна віднести всі види писемних робіт студентів, за допомогою яких вони навчаються письма як виду *творчої продуктивної мовленнєвої діяльності*, але які не мають скільки-небудь серйозного практичного значення з точки зору професії або життя майбутнього випускника. Призначення такого письма – суто навчальне (академічне). Воно взагалі вчить писати як творчого процесу, маючи для цього набагато більше можливостей, ніж практичне письмо. Студент пише твори творчо, “від себе”, що розвиває вміння не тільки творчого, продуктивного письма, а й творчого мовлення взагалі. З іншого боку, до цілей, заради яких навчають письма у ВНЗ, входить використання письма як засобу розвитку інших видів мовленнєвої діяльності, засобу накопичення мовного матеріалу для усномовленнєвого та писемномовленнєвого спілкування [5, с. 203]. Як засіб формування лінгвістичної компетенції, академічне писемне мовлення має на меті розвивати у студентів вміння писемного мовлення та оптимізувати оволодіння студентами мовним матеріалом. З такою метою цей вид мовленнєвої діяльності найширше практикується на молодших курсах [6], оскільки саме на I-II курсах закладається підґрунтя практичного володіння іноземною мовою.

Оцінювання досягнень студентів є невід’ємною складовою навчального процесу. У методич-

ній літературі цьому питанню присвячена низка праць [2; 3; 7; 8; 9], проте проблему не можна вважати розв’язаною, оскільки дотепер не існує єдиної думки фахівців щодо оцінювання продуктивних видів мовленнєвої діяльності, зокрема академічного писемного мовлення студентів. Комунікативний підхід до навчання надає пріоритет мовленнєвій комунікації, що не могло не позначитись на принципах оцінювання досягнень тих, хто навчається. Так, фахівці зазначають, що сучасні тести не ставлять за мету з’ясування того, чи спроможні учні / студенти перекладати, перефразувати ізольовані слова, речення поза контекстом їхнього застосування. Метою сучасних іспитів є встановлення спроможності учнів / студентів спілкуватися іноземною мовою для досягнення взаємопорозуміння в повсякденних ситуаціях у ролі мовця або слухача, в усній або письмовій формі комунікації [2; 3]. Відповідно до комунікативної концепції навчання, взагалі, та до мети сучасних іспитів зокрема, продуктивні мовленнєві завдання є необхідною складовою системи вправ у формуванні як мовленнєвої, так і лінгвістичної компетенції. Проте, на жаль, дотепер не існує уніфікованої методики оцінювання мовленнєвих творів студентів, викладачі повинні у кожному окремому випадку розробляти власні шкали відповідно до типу та мети висловлення, що продукується [1; 8]. Тому ми вважаємо, що питання оцінювання академічного писемного мовлення студентів ВНЗ виступає **актуальною** методичною проблемою.

Метою нашої статті є визначення критеріїв та розробка шкали оцінювання академічного писемного мовлення студентів I-II курсів відповідно до вимог чинної програми до рівня володіння комунікативною писемною компетенцією студентів молодших курсів. Для досягнення поставленої мети постають такі *завдання*: визначити тип контролю, в межах якого відбувається оцінювання писемного висловлювання, обґрунтувати вибір критеріїв та розробити шкалу оцінювання з урахуванням сучасних вимог до рівня володіння загальною писемною компетенцією студентів молодших курсів мовного ВНЗ.

На сучасному етапі розвитку методичної науки виділяють різноманітну кількість типів контролю. Так, зокрема, у Загальноєвропейських реко-

мендаціях з мовної освіти (ЗЄР) виділено 13 пар типів контролю, причому зазначається, що список не є вичерпаним [1; с. 183]: 1) контроль досягнень/ контроль умінь; 2) контроль, орієнтований на норми / контроль, орієнтований на критерії; 3) відокремлений контроль / комплексний контроль; 4) контроль за результатами виконаної роботи / контроль на екзамені; 5) поточний контроль / підсумковий контроль; 6) прямий контроль / непрямий контроль; 7) контроль умінь / контроль знань; 8) суб'єктивний контроль / об'єктивний контроль; 9) рейтинг за контрольним листом / рейтинг за шкалою; 10) контроль на основі враження / контроль на основі керованого судження; 11) глобальний контроль / аналітичний контроль; 12) контроль окремих завдань / контроль серій завдань; 13) контроль з боку інших осіб / самоконтроль.

У навчальному процесі найбільшу увагу фахівці приділяють парі *поточного / підсумкового контролю* [2; 3; 7; 8; 9]. Відповідно до характеристик згаданих типів контролю ми вважаємо доцільним описати оцінювання письмових висловлювань студентів у формі *поточного контролю* (*évaluation formative*), який являє собою процес збору інформації про досягнення у навчанні, про сильні та слабкі сторони, який викладач повинен враховувати під час плануванні курсу та при здійсненні зворотного зв'язку на відміну від *підсумкового контролю* (*évaluation sommative*), який визначає досягнення в кінці курсу у вигляді оцінки [1, с. 185]. Хоча це зовсім не означає, що розроблена критеріальна шкала не може бути застосована при підсумковому контролі.

Нагадаємо, що **поточний контроль** проводиться протягом навчального процесу, оцінює певні досягнення студентів і корегує навчальні дії викладача з метою поліпшення засвоєння навчального матеріалу. Отже, у навчальному процесі він виконує кілька функцій: навчальну, виховну, зворотного зв'язку, корегуючу тощо. Цей тип контролю дозволяє виділити труднощі, які виникли в процесі навчання, та скорегувати дії викладача задля усунення цих проблем. *Основна мета поточного контролю* – регулювання методичних дій викладача у формуванні знань, навичок та умінь студентів із навчального предмета. Успішна реалізація поточного контролю зумовлюється такими чинниками [9]:

- 1) визначення об'єкта / об'єктів контролю;
- 2) уявлення про очікувані результати;
- 3) планування та вибір стратегій оцінювання;
- 4) реалізація запланованої роботи;
- 5) оцінювання отриманих результатів.

У нашому випадку поточний контроль має на меті оцінити певні досягнення студентів у написанні мовленнєвих висловлювань французькою

мовою за розробленими критеріями. Саме критеріальна шкала дозволить індивідуалізувати навчальний процес, оскільки результати за виділеними критеріями вкажуть на проблеми кожного окремого студента. Як уже зазначалось вище, сьогодні не існує єдиної критеріальної шкали оцінювання писемного мовлення. Кожен викладач складає власну шкалу відповідно до мети та типу висловлювання. При розробці шкали для оцінювання академічного писемного мовлення студентів ми керуємося вимогами чинної програми до рівня сформованості комунікативної писемної компетенції у студентів I-II курсів [6] та дескрипторами ілюстративних шкал ЗЄР до загального писемного мовлення [1].

Відповідно до програми, на I-II курсах студенти повинні оволодіти вміннями писемного продуктивного мовлення на рівні B2 за ЗЄР [6, с. 112], а саме *вміти писати зрозумілі, детальні тексти на ряд знайомих тем у межах своєї сфери інтересів, узагальнюючи й оцінюючи інформацію та аргументи з певної кількості джерел* [1, с. 61]. До жанрів академічного письма на I-II курсах можна віднести написання творів на задану тему, висловлення власної думки або враження у письмовій формі, опис фільму, книги або п'єси тощо. Контроль такого продуктивного мовлення може відбуватися у прямій формі (читання власних творів у класі) та непрямій (виправлення викладачем письмових робіт у позааудиторний час); із використанням опор (написання текстів з опорою на графічну, іконографічну та аудіовізуальну наочність) і технічних засобів навчання (для аудіовізуальної наочності) та без опор (написання висловлювань на основі створених ситуацій).

При виділенні критеріїв оцінювання академічного письма ми враховували специфіку писемного мовлення, яке включає граматичні, лексичні та технічні навички оформлення письмового тексту та мовленнєві вміння висловлюватись відповідно до комунікативної ситуації. Таким чином, розроблена шкала включає **критерії змісту** (*комунікативна інтенція висловлювання, соціолінгвістична відповідність, правила розгортання тексту*) та **формальні критерії** (*лексичний діапазон, граматична та орфографічна правильність*). Розкриємо зміст кожного з них.

Критерій *комунікативна інтенція висловлювання* оцінює вміння викладати свої думки / емоції у письмовій формі, розповідати, описувати та порівнювати факти чи події тощо.

Критерій *соціолінгвістична відповідність* оцінює адекватність висловлювання заданій ситуації, що проявляється у виборі реєстру мови відповідно до ситуації, а також у виборі лексичних одиниць та граматичних структур адекватно реєстру.

Критерій *правила розгортання тексту* включає когезію висловлювання (уміння об'єднувати серію простих, коротких елементів у зв'язний текст), когерентність (відсутність протиріччя на рівні смислу всередині тексту) та логіку побудови висловлювання (темо-рематична послідовність).

Критерій *лексичний діапазон* оцінює навички вибору та вживання лексичних одиниць для розкриття змісту висловлювання; смислову сумісність лексичних одиниць між собою.

Критерій *граматична правильність* оцінює граматичне оформлення висловлювання відповідно до правил морфології та синтаксису французької мови, вибір граматичних структур відповідно до комунікативної інтенції висловлювання; вміння побудови простих і складних речень.

Критерій *орфографічна правильність* включає графічні, каліграфічні та орфографічні навички оформлення письмового висловлювання.

Як вже зазначалося, продуктивні мовленнєві завдання є необхідною складовою у комплексі вправ для формування лексичної або граматичної компетенції у студентів. Так, у процесі формування франкомовної граматичної компетенції

ми розробили низку мовленнєвих завдань у написанні рекламних повідомлень студентами, у вираженні їхнього ставлення до події або факту з метою актуалізації у писемному мовленні граматичних структур *Subjonctif*, *Infinitif* або *Indicatif* [4]. Наведемо приклад такого завдання та його оцінювання за критеріальною шкалою.

Meta: написання мовленнєвого висловлення на задану тему.

Об'єкти контролю:

- вміння висловлювати своє ставлення до події у письмовій формі;

- граматичні навички вибору *Subjonctif* або *Infinitif* після виразів судження;

- лексичні одиниці до тем "Родина", "Стосунки в родині", "Висловлення судження";

- орфографічні навички оформлення висловлювання.

Опора: аудіовізуальна соціальна реклама *Violences conjugales*.

Consigne: *Visionnez la pub idéologique. Écrivez un texte de 80 - 100 mots où vous exprimez vos jugements sur ce fait social.*

Texte du spot:

Voix d'Anne Leroy: Mon mari m'a battue et humiliée pendant 10 ans. Il m'a cassé plusieurs fois le nez, les côtes, les dents. Mais depuis 15 jours, c'est enfin terminé.

Voix off: En France tous les trois jours une femme meurt victime de violences conjugales. Parlez-en avant de ne plus pouvoir rien faire. Appelez le 3919.

Елементи очікуваної відповіді:

Je trouve affreux/ inadmissible / impardonnable etc. que + Subjonctif

C'est horrible que + Subjonctif / *C'est horrible de* + Infinitif

C'est absurde que + Subjonctif / *C'est absurde de* + Infinitif

C'est bien que + Subjonctif / *C'est bien de* + Infinitif

Il faut / Il ne faut pas que + Subjonctif / *Il faut /*

Il ne faut pas + Infinitif

Il est impératif que + Subjonctif / *Il est impératif de* + Infinitif

Quel horreur que + Subjonctif / *Quel horreur de* + Infinitif

Dommage que + Subjonctif

Незважаючи на те, що головною метою навчання виступає формування граматичної компетенції, дане висловлювання оцінюється за всіма параметрами письмового тексту:

Таблиця 1

Критеріальна шкала оцінювання академічного письмового висловлювання

<i>Мовленнєва компетенція:</i>	10 балів
– відповідність комунікативній ситуації	4 бали
– соціолінгвістична відповідність	3 бали
– когезія / когерентність / логіка побудови тексту	3 бали
<i>Лінгвістична компетенція:</i>	10 балів
– лексичний діапазон	3 points
– граматична правильність	4 points
– орфографічне оформлення	3 points

Загальна кількість балів = **20 балів**

Студент може отримати додаткові 2 бали за оригінальність висловлювання, оскільки творче мовлення дозволяє розкрити всю фантазію та

оригінальність автора. Проте цей бонус необов'язковий і виставляється на основі суб'єктивної оцінки викладача.

Методика виставлення балів враховує рівень досягнення студентами навичок та вмінь вираження свого ставлення до події. Співвіднести отримані бали із системою оцінювання в мовному ВНЗ можна за формулою $(x \div y) \cdot 100$, де x = сума балів, що набрав студент за своє письмове висловлювання; y = максимальна сума балів, передбачена за цей вид роботи (у нашому випадку $y = 20$). Так, студент оцінюється на 5А, якщо він набрав 20 – 18 балів; 4 В = 17 – 16; 4 С = 15; 3 D = 14; 3 E = 13 – 12; 2 FХ = 11 – 7; 2 F = 6 – 1. Виставлення оцінок за набрані бали має на меті виявити, якого рівня студент досягнув на даному етапі навчання, над чим потрібно попрацювати та що виправити. Викладач, у свою чергу, завдяки критеріям оцінювання, може підібрати додаткові вправи у виправленні типових помилок студентів узагалі та надати поради кожному окремому студенту в усуненні саме його проблем.

Отже, нами була розроблена критеріальна шкала оцінювання академічного писемного мовлення студентів відповідно до вимог чинної програми до рівня володіння студентами писемною комунікативною компетенцією та з урахуванням шкали дескрипторів ЗСР. Розроблена шкала може бути використана для будь-якого типу академічного висловлювання студентів молодших курсів. Перспективу подальших наукових розвідок у цьому напрямі ми вбачаємо у вивченні питання оцінювання творчого писемного мовлення студентів мовних спеціальностей.

Література

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [наук. редактор українського видання доктор пед. наук проф. С. Ю. Ніколаєва]. – К. : Ленвіт, 2003. – 261 с.
2. Квасова О. Національний тест з іноземної мови: ознаки і перспективи розробки / Квасова О., Гнаповська Л. // Іноземні мови. – № 1. – 2007. – С. 3–6.
3. Миролюбов А.А. Примерные нормы оценок успешности овладения иностранным языком / Миролюбов А. А., Садомова В.И. // Иностр. языки в школе. – 1997. – № 4. – С. 2–5.
4. Руснак Д.А. Формування граматичної компетенції у майбутніх викладачів французької мови з комп'ютерною підтримкою : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теорія і методика навчання : романські мови” / Руснак Д.А. – К., 2009. – 23 с.
5. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іноземної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти : навчальний посібник / О. Б. Тарнопольський. – К. : Фірма „ІНКОС”, 2006. – 248 с.
6. Типова Програма з французької мови для університетів та інститутів (п'ятирічний курс навчання) / [уклад.: Мельник В. І., Максименко А. П. та ін.]. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2004. – 230 с.
7. Clément M. Évaluations : formes, moments et acteurs [Електронний ресурс] – 11 octobre 2004. – Режим доступу: <http://www.edufle.net/Evaluations-formes-moments-et>
8. Ducrot-Sylla P. Comment évaluer les compétences écrites / Ducrot-Sylla P. // Le Français dans le monde. – 2007. – № 366. – P. 36–38.
9. Younes L'évaluation scolaire : d'une conception à une autre [Електронний ресурс] – 15 février 2009. – Режим доступу: <http://www.edufle.net/L-evaluation-scolaire-d-une>
1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [наук. редактор українського видання доктор

The article deals with the evaluating of academic writing by criteria scale. The author experience of evaluating according to Program and descriptors scales of Common European Framework of Reference for Languages are described.

Key words: *academic writing, university students, criteria scale.*

Рассматривается вопрос оценивания академического письма студентов по критериальной шкале. Описан собственный опыт оценивания продуктивных письменных высказываний студентов младших курсов в соответствии с требованиями программы и дескрипторами шкал Общеввропейских рекомендаций по языковому обучению.

Ключевые слова: *академическое письмо, студенты языковых факультетов, критерии оценивания.*